

Kirjallisuutta

Patricia Cross. Adults as learners. Jossey-Bass Inc., Publishers, San Francisco, California 1981. 300 s.

Kirja koostuu yhdeksästä luvusta. Suomalaisen aikuiskasvattajan näkökulmasta käsin on se jaettavissa kiinnostavaan ja vähemmän kiinnostavaan osaan. Vähemmän kiinnostavassa osassa (kattaa 4 lukua) käsitellään elinikäistä kasvatusta, siihen vaikuttavia tekijöitä sekä aikuisten osallistumista aikuiskoulutukseen ja osallistumisen/osallistumattomuuden syitä. Tarkastelu on lähinnä määrällistä: sen

sovellusarvo ja merkitys Suomen oloissa lienee vähäinen. Kiinnostavassa osassa Patricia Cross tarkastelee yleisiä aikuisten oppimismotivaatioon ja oppimiseen liittyviä ilmiöitä. Lisäksi hän pyrkii hahmottelemaan sekä aikuisten oppimismotivaatioon liittyvän että andragogisen teorian nykytilaa, edellytyksiä, rakennetta ja tulevaisuutta. Kirjoittaja esittelee runsaasti tutkimustuloksia ja pyrkii koostamaan niistä synteesin.

Aikuisten oppimismotivaatioon liittyviä tutkimuksia on julkaistu runsaasti. Kuitenkin sitä käsittelevän teorian rakentaminen on osoittautunut

vaikeaksi. Cross näkee tähän olleen useita syitä:

- 1) Useimmat aikuiskasvattajat suuntautuvat kysynnän mukaan. Mahdollinen tutkimus keskittyy tällöin oman organisaation kulutuskysynnän maksimointiin.
- 2) Aikuiskasvatuksen kenttä on tuottanut vähän tutkijoita.
- 3) Aikuiskasvatus on luonteeltaan monitieteistä. Tulisiko kokoava teoria tällöin psykologiasta, sosiologiasta, gerontologiasta Vaiko kaikista esiteityistä.

Mainituista tekijöistä on aiheutunut — ymmärrettävää kyllä — teorianmuodostuksen kykenemättömyys nähdä met-sää pulta eli kohottaa käytännöstä irti yleisempää, toimintaa suuntaavaa ja yksittäisten tutkimustulosten merkityksen osoittavaa kokonaisnäkemyksiä. Kirjoittaja näkee epätodennäköisenä, että koskaan esiintyisi yksi yhtenäisen aikuisten oppimismotivaatiota käsittelevä teoria (huolimatta siitä, että hän hahmottelee sitä). Aikuisten oppimismotivaatiota käsittelevien teorioiden yhteisinä piirteinä nähdään seuraavat:

- Ne pohjautuvat yksilön ja hänen ympäristönsä väliseen vuorovaikutukseen.
- Ne ovat kognitiivisia: ihmisen nähdään olevan ainakin jossain määrin tavoitehaluinen ja kykenevän päättämään omasta toiminnastaan. Behaviorismi ja psykoanalyysi teoreettisina viitekehyksinä kielletään.
- Ne hyödyntävät viiteryhmäteoriaa ja käyttävät epätasapainon ja/tai dissonanssin käsitteitä.

Aikuisten oppimismotivaatiota käsittelevän luvun loppuun Cross hahmottelee monitasoista, ajassa ja paikassa etenevää systeemiaanalyttistä mallia toisaalta oppimismotivaatiota muotoavista tekijöistä ja toisaalta koulutukseen hakeutumiseen vaikuttavista tekijöistä. On ilmeistä että mallin sisällytyt tekijät (itsearvointi, asenteet kasvatusta kohtaan, elämänmuutokset, osallistumisen esteet jne.) vaihtelevat populaatiosta (esim. yhteiskuntaluokka) toiseen. Oleellista on kuitenkin nähdä oppimismotivaatio ja mahdollinen päätös osallistumisesta erittäin pitkän monitahoisen ketjun tuloksena, jossa vasta aivan lopussa sijaitsee ja osittain determinoitunut valintakäyttäytyminen. Mielestäni tässä on hyviä vihjeitä myös Suomen aikuiskasvatukselle: teoreettisen tarkastelun on katettava aikaluottuvuuden kaikki osat, ol-

tava sosiologis-psykologista, määrällistä ja systeemiaanalyttistä. Tällöin mahdollistuu myös teorian/mallin jatkuva korjailu ja paikkailu — huonosti selittävä tai ennustava elementti voidaan vaihtaa parempaan.

Teoksen loppupuolella käsitellään 1) mitä ja kuinka aikuiset haluavat oppia ja 2) miten tätä oppimista kyetään tukemaan (lähestyy kirjoittajan näkemystä andragogisesta teoriasta). Ensimmäisen kohdan kiintoisin seikka on mielestäni itseohjattavien oppimistilanteiden osuus aikuisten oppimisessa ja niiden suhde aikuiskoulutukseen hakeutumiseen ja koulutuksessa pysymiseen. Itseohjatut oppimistilanteet Cross määrittelee tilanteiksi, joissa itse suunnitellaan ja toteutetaan oppimishohjelma, jonka tavoitteena on jonkin tarkasti rajatun taidon tai tietouden saavuttaminen. Crossin mukaan 79 % aikuisista toteutti vähintään kerran vuodessa yhden oppimisprojektin, joka oli kestoltaan keskimäärin sata tuntia. Mitä tarkemmin taito tai tietous kyettiin ennakoitua määräämään, sitä epätydyttävämmäksi koettiin normaalimallinen, aineorientoitunut aikuiskoulutus. On siis mahdollista, että vapaaseen sivistystyöhön osallistumisen ja oppimismotivaation välillä vallitsee käyräviivainen suhde.

Kirjan ehkäpä parasta antia on sen viimeinen luku, jossa Cross pohtii aikuiskasvatusteorian luonnetta. Hänen mukaansa ei ole vielä selvästi jäsentynyt, onko aikuiskasvatuksen teoriaa pidettävä 1) oppimisen teoriana, 2) filosofisena oppirakennelmana tai asenteena, 3) poliittisena realiteettina vaiko 4) hypoteesijoukkona, joka on alistettava tieteelliseen verifiointiin. On ilmeistä, että toiminta ohjautuu ja sen tulee ohjautua kaikista esitetystä näkemyksistä käsin. Erityisen mielenkiintoinen on kysymys siitä, että mikä on aikuiskasvatusteorian ja oppimisen/opettamisen teorian välinen suhde. Toisin

sanoen onko aikuiskasvatusteoria enemmän opettamisen kuin oppimisen teoria. Kysymys on erittäin ajankohtainen: heijasteleeko aikuiskasvatusta/aikuiskoulutusta -käsitteiden välinen linjanveto nykyisin vastaavaa, perustavampaa näkemyseroa.

Juha Varila